

Meer armslag voor kansarmen

**Voorstellen voor
armoedebestrijding
PvdA, GroenLinks en SP**

rotterdam, 12 mei 2005

1. Inleiding

Rotterdam behoort tot de armste steden van Nederland. Als we echt wat willen doen aan de sociale problemen van onze stad, moet met voorrang de armoede worden aangepakt. Met een integraal armoedebeleid, onder strenge regie van de gemeente en met een flinke extra investering. Er blijft bovendien (te) veel beschikbaar geld liggen. In deze notitie doen PvdA, GroenLinks en SP een aantal concrete voorstellen, waarvan al in 2005 met de uitvoering gestart kan worden. Prioriteiten zijn het aanpakken van armoede bij kinderen, ouderen, chronisch zieken en gehandicapten.

Uit de tweejaarlijkse rapportage Rond of Rood blijkt, dat na een jarenlange verbetering de financiële situatie van minima sinds 2002 weer achteruit gaat. De besteedbare ruimte in het inkomen daalde gemiddeld met 3 procent (door stijging van woonlasten en onontkoombare lasten t.o.v. het inkomen). Het aandeel huishoudens, dat zegt moeilijk of niet rond te kunnen komen van het budget, is gestegen van 24 naar 29 procent (in 2000 – 2002 was er sprake van een daling). Ook is er een lichte stijging van het aandeel huishoudens met een problematische schuld en is er ook een stijging van de gemiddelde schuldhogte.

Gezinnen met kinderen kampen met een opeenstapeling van kosten. Huishoudens met kinderen blijven een kwetsbare groep. Ze kampen relatief vaker met schulden. Alles is duurder geworden: de huren zijn gestegen, er zijn hogere eigen bijdragen voor ziektekosten, de schoolkosten worden hoger, gas, licht en water.

Armoede leidt tot sociale uitsluiting, des te meer omdat uit onderzoeken blijkt dat mensen juist op de kosten van participatie gaan bezuinigen. Twintig procent van de huishoudens bezuinigde op lidmaatschappen van verenigingen, abonnementen op kranten en tijdschriften en openbaar vervoer. Armoede leidt tot ongelijke kansen voor Rotterdammers. Met name kinderen worden door armoede op achterstand gezet, terwijl zij zelf geen enkele invloed hebben (gehad) op de situatie waarin ze gedwongen zijn te leven.

Het gaat niet de goede kant op met het armoedebeleid in Rotterdam. In plaats van meer is er minder naar armoedebeleid gegaan. In de periode 1998 – 2002 was bestrijding van armoede en sociaal isolement een van de zes speerpunten van de gemeente, nu is armoedebeleid geen prioriteit en zijn er geen activiteiten, geen beleid en dus ook geen 'target'. De Wet Werk en Bijstand beperkt de mogelijkheden voor zelfstandig beleid bij de gemeenten op het gebied van inkomensondersteuning en maakt het noodzakelijk het lokale beleid tegen het licht te houden. Daarnaast gaat de invoering van de nieuwe wetgeving gepaard met forse kortingen op de voor het minimale beleid beschikbare middelen. In de derde plaats worden er landelijk maatregelen c.q. bezuinigingen doorgevoerd die gevolgen hebben voor de koopkracht van burgers.

Het kabinet ziet voor de gemeenten een taak om voor sommige groepen voor wie de daling fors is, aanvullende maatregelen te nemen. Werkenden met een salaris tot 125 procent van het sociale minimum hebben vaker en gemiddeld hogere schulden en geven ook vaker aan niet rond te kunnen komen van hun budget. Als werkende hebben ze meer uitgaven en minder profijt van het armoedebeleid. De duurzame gebruiksgoederenregeling is vervallen, de ambities schuldhulpverlening zijn bijgesteld, mensen met een handicap of chronisch zieken moeten sinds 2004 meer betalen voor vervoer op maat. Op alle terreinen komt er minder budget voor hulp aan minder draagkrachtige Rotterdammers. De aandacht voor armoedebestrijding moet nu juist terug in Rotterdam. PvdA, GroenLinks en SP stellen de volgende voorstellen voor:

2. Een structurele bijzondere bijstandsvoorziening voor ouderen

Rotterdam kent een grote groep ouderen die moet rondkomen van alleen de AOW. Dat is voor deze groep een hele opgave. In toenemende mate worden ouderen geconfronteerd met financiële zorgen. De huursubsidie wordt minder, de invoering van de eigen bijdrage voor ziektekosten en thuiszorg, de stijgende energierekening, etc... Het ouderenwerk in Delfshaven komt steeds vaker ouderen tegen, die in de financiële problemen zitten¹. Juist deze mensen zijn door hun leeftijd afhankelijk van publieke voorzieningen.

Het is de stelling van PvdA, GroenLinks en SP dat het huidige Rotterdamse armoedebeleid te weinig steun geeft aan mensen boven de 65. De langdurigheidstoelage geldt niet voor deze groep en ook de duurzame gebruiksgoederenregeling is afgeschaft. Dit terwijl in de Wet Werk en Bijstand nu juist een uitzondering mag worden gemaakt voor ouderen als doelgroep voor categorale voorzieningen.

PvdA, GroenLinks en SP stellen daarom voor een structurele mogelijkheid te bieden om categorale bijstand aan te vragen. Alle ouderen die een inkomen krijgen niet hoger dan de AOW-norm komen in aanmerking voor het aanvragen van deze categorale bijstand. Er zijn 4700 mensen in Rotterdam die uitsluitend AOW ontvangen. Dan zijn er nog 3000 mensen die gedeeltelijk AOW ontvangen (vanwege een AOW gat) en daarom een aanvullende WWB-uitkering tot bijstandsniveau ontvangen. Bij elkaar bestaat onze doelgroep uit 7700 mensen. De bestanden van de doelgroep zijn bij de sociale dienst bekend. Dit versimpelt de uitvoering aanzienlijk.

Deze groep willen we structureel een extra jaarlijks bedrag geven in de vorm van categorale bijzondere bijstand. De groep is bekend bij de sociale dienst dus de uitvoeringskosten zullen beperkt zijn. We stellen daarom de volgende toelagebedragen per jaar voor:

Alleenstaanden	€350,-
Gehuwden (p.p.)	€250,-

De totale kosten van deze regeling zijn jaarlijks €2.695.000,- (uitgaande van €350,- voor alle 7700 mensen).

3. Deeltijdarbeid moet lonen: Verruiming van de vrijlatingregeling en toepassing premieregeling

PvdA, GroenLinks en SP vinden dat deeltijdarbeid moet lonen en een middel moet zijn om uit de armoede te raken of te blijven. Niet alle mensen met een bijstandsuitkering die proberen een baan te krijgen, zijn in staat om voltijds arbeid te verrichten. Dit is vooral het geval bij alleenstaande ouders en mensen met een arbeidshandicap. In de Wet Werk en Bijstand worden aanvullende inkomsten echter gekort op de uitkering. Maximaal een halfjaar kan een deel van de inkomsten uit arbeid vrijgelaten worden.

In de gemeente Rotterdam is de beperkte vrijlatingregeling van 163 euro per maand gedurende zes maanden al van toepassing; inkomsten uit arbeid worden dan tot het genoemde bedrag niet ingehouden van de bijstandsuitkering. De sociale dienst gaat over tot deze vrijlating als dit naar het oordeel van het college van B & W bijdraagt aan de arbeidsinschakeling van de klant. De klant mag bovendien in de afgelopen twaalf maanden geen inkomsten uit arbeid hebben gehad. Wij vinden dit echter niet genoeg. Ook mensen in de bijstand die in deeltijd gaan werken en de twaalf maandengrens nog niet hebben bereikt, zullen van de vrijlatingregeling moeten kunnen profiteren.

PvdA, GroenLinks en SP stellen daarom voor de vrijlatingregeling te verruimen. Deeltijdwerk moet lonen! Concreet betekent dit, dat als uitstroom uit de bijstand na zes

¹ Bron: registratiecijfers Ouderenwerk SMDD 2004

maanden nog niet mogelijk is, over de volgende 12 maanden een maximale premie van €1944,- op jaarbasis moet worden toegekend (omgerekend €162,- per maand). Als na 18 maanden volledige uitstroom uit de bijstand nog steeds niet mogelijk is, kan bekeken worden of nogmaals een jaarlijkse premie van 1944 euro toegekend wordt toegekend. Wij stellen deze methode voor, omdat de Wet Werk en Bijstand het niet mogelijk maakt om de huidige vrijlating van 6 maanden te verruimen naar een langere periode.

Deeltijdarbeid is voor elke bijstandsgerechtigde een springplank richting een betaalde baan. Wij willen daarom ook dat het criterium van twaalf maanden komt te vervallen. Voornamelijk ouders met kinderen en mensen met een arbeidshandicap zouden hiervoor voordeel van kunnen hebben. Deze groep heeft vanwege de zorg voor hun kind of vanwege een arbeidshandicap beperkte mogelijkheden om gelijk volledig uit de bijstand te stromen. Veel kinderen die in armoede opgroeien, leven bovendien in eenoudergezinnen. De armoede bij deze groep is daarom des te pijnlijker.

De totale kosten:

In 2004 is gemiddeld bij 3.460 klanten per maand voor verdiensten gekort op de uitkering. Daarbij is bij gemiddeld 1.142 klanten een vrijlating toegepast met een totaal bedrag van €1.332.583,-. Omdat 2004 een overgangsjaar was, is er geen prognose voor 2005. De laatste maanden van 2004 lieten overigens een daling zien.

Uitgaande van deze cijfers komen wij uit op een geschatte jaarlijkse extra uitgave van
€ 6.747.000 (€163,- x 6 maanden x 3.460 klanten) + (3460 klanten x € 972) = €
3.383.880 + €3.363.120 - €1.332.583,- = €5.414.417,-

4. Tegemoetkoming ziektekosten

Een van de oorzaken van de toename van de armoede zijn de stijgende ziektekosten: hogere premies, meer en hogere eigen bijdragen en verschillende soorten noodzakelijke zorg, die uit het ziekenfonds verdwijnen. Mensen zien af van noodzakelijke zorg als tandzorg, fysiotherapie en thuiszorg, omdat ze het gewoon niet meer kunnen betalen.

PvdA, GroenLinks en SP vinden dit niet acceptabel. Wij willen daarom alle huishoudens met een bijstandsuitkering of een andersoortig inkomen op bijstandsniveau over 2005 een tegemoetkoming geven voor hun aanvullende ziektekostenverzekering. De tegemoetkoming bedraagt €60,- per persoon van 18 jaar en ouder. Naar schatting gaat het om 57.500 personen. De totale kosten bedragen dan circa €3.700.000,- (inclusief uitvoeringskosten).

Rotterdam heeft in 2004 overigens al een gelijksoortige regeling getroffen voor een tegemoetkoming voor ziektekosten. Het ging hier om de besteding van circa €6.700.000,- aan de doelgroep chronisch zieken en gehandicapten voor 2004 en 2005 (€120,- per persoon) en €3.700.000,- voor mensen op bijstandsniveau voor 2004 (€60,- per persoon). In feite stellen wij voor dit laatste bedrag ook weer over 2005 aan de doelgroep uit te keren.

Bovenstaande tegemoetkoming is een goed middel om de lasten van mensen in de bijstand over 2005 te verlichten. Voor de langere termijn kan er nog meer gebeuren. PvdA, GroenLinks en SP dringen daarom aan op een onderzoek naar de mogelijkheden van een collectieve aanvullende ziektekostenverzekering voor mensen in de bijstand vanaf 2006 (in verband met het nieuwe zorgstelsel).

5. Aanvullende voorstellen

5.1 Participatie bevorderen

Armoede leidt tot sociale uitsluiting, uit onderzoeken blijkt dat mensen juist op de kosten

van maatschappelijke participatie gaan bezuinigen. Er wordt te weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden om via vergoedingen uit de bijzondere bijstand het lidmaatschap van een vereniging te betalen.

Daarom willen PvdA, GroenLinks en SP dat het gemeentebestuur nog eens goed gaat kijken naar alle manieren waarop die participatie kan worden gestimuleerd. De nadruk ligt naar onze mening te veel op betaalde arbeid en reïntegratie via de trajecten van commerciële reïntegratiebedrijven.

PvdA, GroenLinks en SP zullen de komende tijd een aantal voorstellen op het gebied van participatie gaan doen.

5.2 Verbeteren bereikbaarheid voorzieningen

Huis aan huis bezoeken werken goed om mensen die hulp nodig hebben te bereiken. Het niet gebruik is nog veel te hoog. Met name ouderen en nieuwkomers maken relatief te weinig gebruik van voorzieningen. Dat blijkt uit ervaringen van de formulierenbrigades de afgelopen jaren, sociale raadslieden, interventieteams en onderzoeken van de Sociaal-Wetenschappelijke Afdeling van SoZaWe. De Ouderenteams zoals ze in Prins Alexander functioneren zouden kunnen worden ingezet in andere wijken om het niet gebruik terug te dringen.

Daarnaast worden door de interventieteams vaak zeer schrijnende situaties aangetroffen wat betreft woon- en leefomstandigheden. PvdA, Groen Links en SP willen meer inzicht in de nieuwe vormen van armoede die de interventieteams tegenkomen, bijvoorbeeld door onderzoek van de Sociaal-Wetenschappelijke afdeling van SoZaWe. Wij verwachten vervolgens voorstellen van het college van B & W voor een gerichte aanpak om deze problematiek op te lossen.

5.3 Meer doen voor vakanties kinderen minima

Er is in Rotterdam een flink aantal organisaties, waaronder bijvoorbeeld de Vincentius vereniging, die er voor zorgen dat gezinnen en/of kinderen die op het minimumniveau leven, één of twee weken per jaar op vakantie kunnen. Het gaat hier dan om mensen die uit eigen middelen een vakantie of weekendje weg niet kunnen betalen. De organisaties zijn wat betreft de financiering van deze vakanties vaak volledig afhankelijk van particuliere en (kleine) sponsorbedragen van bedrijven. Mede hierdoor is het niet mogelijk om alle kinderen en gezinnen, die het zo nodig hebben, een keer een vakantie te geven.

PvdA, GroenLinks en SP verzoeken het college van B & W dan ook om eventuele sponsor- dan wel subsidieaanvragen voor dit doel ruimhartig te honoreren.

5.4 Vergoeding kosten identiteitskaart voor minima

Met ingang van 1 januari 2005 geldt in Nederland de identificatieplicht. Iedereen vanaf 14 jaar en ouder moet aan de politie of een andere toezichthouder zijn identiteitsbewijs kunnen tonen. De verplichte aanschaf van de identiteitskaart voor een bedrag van €31,25 is voor mensen met een minimuminkomen een extra last in een tijd waarin de inkomsten van deze groep toch al onder druk staan. De PvdA fractie heeft in maart 2005 bij de wethouder aangedrongen tot de opname van een vergoeding voor de Identiteitskaart in de Rotterdamse Gids voor Bijzondere Bijstand: de Brug. Inkomens van maximaal 110% van de bijstandsnorm zouden aanspraak moeten kunnen maken op de vergoeding.

Tot nog toe hebben is er niets meer vernomen van de wethouder op dit punt. PvdA, GroenLinks en SP dringen daarom nogmaals aan bij de wethouder om met voorstellen te

komen voor de opname van de identiteitskaart in het vergoedingenbeleid van de bijzondere bijstand. In andere gemeentes is dit ook mogelijk gebleken.

6. Financiering

Extra uitgaven armoedebeleid	
Categorale bijzondere bijstand voor ouderen	€ 2.695.000,- (2005-08)
Verruiming vrijlatingregeling	€ 3.363.120,- (2005) € 5.414.417,- (2006-08)
Tegemoetkoming ziektekosten	€ 3.700.000,- (2005)
Totaal:	€ 34.086.371,-

De gemeente Rotterdam heeft voor het jaar 2004 een overschot van €63.300.000,- op de begrote uitgaven voor uitkeringen (het inkomensdeel van de Wet Werk en Bijstand). PvdA, GroenLinks en SP stellen voor een bedrag van €30.000.000,- (€30.386.371,-) van dit overschot te reserveren en te storten in een armoedefonds. Zowel de categorale bijzondere bijstand voor ouderen als de voorstellen voor werk moet lonen zouden hiermee voor een periode van vier jaar kunnen worden gefinancierd; van 2005 tot 2009. Overigens is er op dit moment ook een geprognosticeerd overschot op het inkomensdeel WWB 2005 van €23.149.000,-.

Met betrekking tot de éénmalige uitgaven voor de tegemoetkoming ziektekosten in 2005 stellen wij voor een bedrag van €3.700.000,- direct uit het inkomensdeel van de WWB te halen.